

مرتضی مدرسی چهاردهی

تاریخ فلاسفه اسلام

« اسرار سبزواری و فلسفه او » (۱)

۱۲۱۲ - ۱۲۸۹

۸

قالیفات اسرار

شرح منظومه بنام « اللئالی المنتظمة » منظومه‌ای است در فن منطق ،
الهیات و طبیعیات .

صدمین سال اسرار

در اسفندماه ۱۳۴۸ خورشیدی بمناسبت صدمین سال وفات اسرار سبزواری از طرف شعبه مؤسسه مطالعات اسلامی کانادا در تهران یادبودی برقرار شد، آقایان استادان بنام دانشگاه: دکتر سید حسین نصر، دکتر مهدی محقق، آقا سید جلال الدین آشتیانی و یکی دو تن استاد خارجی خطاب به هائی در شخصیت فلسفی و علمی حاج ملا-هادی بزبان های فارسی و انگلیسی ایراد کردند که بسیار حکیمانه و عارفانه بود، در پایان کنفرانس کتاب شرح منظومه سبزواری را که بهمت و کوشش استاد مهدی محقق و توشی هیکوایز و تسوچاپ شده بود در معرض تماشای حاضران گذاشتند در آخر کتاب نوشته شده است از معاصرانی که درباره حاج ملاهادی سبزواری به بحث پرداخته اند نخست مرتضی مدرسی چهاردهی و دوم آقا سید جلال الدین آشتیانی است و استاد نصر هم در خطاب به عالمانه خود بدوزبان فارسی و انگلیسی باین نکته نیز اشارت فرمود. جای بسی خوش وقتی است که دانشمندان و محققان بنام ما، نوشته های ناچیز مرا مورد توجه قرار داده اند براستی خیام چه نیکو سروده است

هست از پس پرده گفتگوی من و تو چون پرده برافتدنه تومانی ونه من

حکیم سبزواری دوره منطق و فلسفه را بشعر عربی سروده با شرح و حاشیه‌های دقیق علمی و فلسفی «شرح منظومه» را تکمیل و تألیف نمود. این کتاب از آغاز تألیف آن تاکنون مورد توجه دانشمندان قرار گرفت و در حوزه‌های علمی و روحانی کشورهای اسلامی از کتابهای درسی رشته منطق و حکمت بشمار می‌رود. این کتاب بارها در تهران چاپ شده بهترین چاپ آن مشهور بجای دوره ناصری است که بتازه گی از روی آن در طهران آفست شده چاپ انتقادی و دقیق شرح منظومه بکوشش استاد محقق اخیراً منتشر شده شرح غررالفرائد مشهور به شرح منظومه حکمت، بخش امور عامه و جوهر و عرض به تمحیح و مقدمه و تعلیقات استاد دکتر مهدی محقق و توشی هیکوایزوتسو تهران ۱۳۴۸ و زیری ۴۶ - ۶۷۹ 152 ص و سلسله دانش ایرانی شماره ۱

استاد مهدی محقق در هنگامی که در دانشکاه مک گیک به تدریس سرگرم بود گروهی از مستشرقان را بسوی فلسفه اسلامی ایران متوجه کرد این کتاب نخستین اثر آن توجه است.

استاد محقق با همکاری ایزوتسو که از دانشمندان ژاپنی متخصص در فلسفه اسلامی است، متن غررالفرائد و شرح آن را به روش پسندیده چاپ نمود و حاشیه‌های سبزواری و هیدجی و آملی را بر آن الحاق کرده و فرهنگی از اصطلاحات و تعبیرات با ترجمه انگلیسی و اشاره و رجوع به متن در آنها را بدست داده‌اند و همه حکایت از یک روش علمی و تازه است که در کتابهای فلسفی ما مانند ندارد.

مقدمه انگلیسی ایزوتسو در معرفی سبزواری و عقاید او و خلاصه مطالب شرح منظومه معرفت بسیار خوبی از این فیلسوف ایرانی بجامعه مغرب زمین است. (۱)
شادروان سید هبه‌الدین شهرستانی (۲) منظومه را از جنبه ادبی اصلاح نمود،

۱- راهنمای کتاب شماره های ۱۱ - ۱۲ سال دوازدهم

۲- برای شرح احوال و آثار سید هبه‌الدین شهرستانی و آیت الله العظمی حاج شیخ محمد حسین مجتهد اصفهانی نگاه کنید به سلسله مقالات و شعر و حکمت در ادبیات عرب، بقلم مرتضی مدرس چهاردهی در شماره‌های مسلسل ۳۷ و ۳۹ سال چهارم مجله ماهانه وحید.

درینا که از انجام آن درست بر نیامد! چه دقت نظر و اندیشه شگرف و حکیمانه سبزواری در رساله «منظومه فیض الباری - چاپ بغداد» نمودار نیست.

حاج شیخ محمدحسین اصفهانی استاد بزرگوار و شریف ما دارای منظومه «تحفة الحکیم» است که اصول حکمت و عرفان الهی را بشعر عرب سرود، استاد بزرگوار ما آقامیرزا مهدی آشتیانی که از استادان بنام حکمت الهی بود حکایت کرد مرا که بسیار مایل بود منظومه «تحفة الحکیم» را بعربی شرح نماید تا کتاب دیگری مانند «شرح منظومه» حاج ملاهادی سبزواری به گنجینه حکمت و عرفان اسلامی افزوده شود و دانش پژوهان حکمت و فلسفه شرق از آن بهره مند شوند، درینا که موفق بانجام آرزوی خود نشد.

استاد علامه آقای زین الدین جعفر زاهدی استاد دانشگاه مشهد کتاب شرح منظومه را بفارسی ترجمه دقیق نمود و دو جلد آن بدین شرح چاپ شد:
۱- خود آموز منظومه «فن منطق» بخش نخستین چاپ دوم - چاپ دانشگاه مشهد:

۲- خود آموز منظومه «فلسفه برین = الهیات» بخش دوم - چاپ دانشگاه مشهد.

استاد زاهدی با نقل بعضی از آراء و نظریات دانشمندان بنام اسلام مانند استادان بزرگوار ما آقاضیاء الدین عراقی - آقامیرزا محمد حسین نائینی - حاج شیخ محمد حسین اصفهانی در ترجمه و شرح فارسی «منظومه سبزواری» ارزش بیشتری بکتاب خود بخشید.

بر کتاب شرح منظومه سبزواری حواشی بسیاری نوشته اند آنچه بنظر نگارنده این سطور رسیده و چاپ شده این است:

۱- حاشیه هیدجی تألیف شادروان حاج آخوند ملا محمد حکیم هیدجی مدرس مدرسه منیریه در کنار آرامگاه معصوم زاده سیدناصرالدین چاپ تهران ۱۳۴۴ ه.ق. آخوند هیدجی صاحب دیوان اشعار بفارسی و عربی است که چاپ شده اشعارش دارای مضامین عرفانی و فلسفی است، حاشیه بر کتاب منظومه سبزواری وی برای کسانی که در آغاز تحصیل دوره فلسفه باشند بسیار مفید و ارزنده است.

۲- تعلیقه رشیده علی شرح منظومه السبزواری جزء اول - فن منطق.

تألیف استاد بزرگوار ما آقامیرزا مهدی آشتیانی. از فیلسوف شرق فقط کتاب اساس التوحید از انتشارات دانشگاه تهران، قسمت منطق از حواشی بر منظومه سبزواری چاپ شده درینا که بقیه آثار گرانهای استاد منتشر نشده است.

۳ - در الفوائد و هو تعلیقة علی شرح المنظومة السبزواری - در دو جلد از تألیفات آیت الله العظمی آقای آقا شیخ محمد تقی مجتهد آملی چاپ تهران چاپ دوم.

تألیفات استاد علامه ماه آیت الله آملی، که تاکنون در حدود پانزده جلد آن در رشته‌های معارف اسلامی چاپ و منتشر شده است از کتابهای مورد توجه استادان عالم اسلامی است، خدایش شفا بخشد که وجودش از افتخارات مذهب جعفری و ایران است حضرت رسول ص فرمود: مداد العلماء افضل من دماء الشهداء!

.....

محراب مسجد جامع بسطام عکس در سال ۱۳۲۸ هجری قمری برداشته شده است